

5.3. MI TÖRTÉNIK AZ ÁLLÁSKERESŐKKEL, MIUTÁN NYILVÁNTARTÁSBA VETTÉK ŐKET?

BOZA ISTVÁN & KREKÓ JUDIT

Ebben az alfejezetben azt a kérdést vizsgáljuk, milyen ellátásban, illetve aktív programban részesülnek azok, akik álláskeresőként regisztráltak a foglalkoztatási szolgálatoknál, illetve mennyi ideig maradnak a regiszterben. Az elemzéshez a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat egyéni szintű adatbázisát használjuk, amely a nyilvántartott álláskeresők egyéni jellemzői mellett az aktív munkaerőpiaci programok és a közfoglalkoztatási programokban való részvételre vonatkozó adatokat is tartalmazza.

A koronavírus-járvány első hullámában bekövetkező állásvesztések nyomán a foglalkoztatási szolgálat regiszterébe kétszer annyian kerültek be, mint 2019 azonos időszakában, a munkakereslet zuhanása miatt pedig a már nyilvántartásban lévők elhelyezkedési esélyei is jelentősen romlottak (lásd a 2.7 alfejezetben). Mindez jelentős többletterhet jelentett a korlátozott kapacitásokkal működő foglalkoztatási szolgálatok számára, miközben a lezárások és egyéb járványügyi korlátozó intézkedések tovább nehezítették a foglalkoztatási szolgálatok számára az álláskeresőkkel folytatott hatékony, személyre szabott ügyintéztést (lásd az 5.5. fejezetben). Kérdés, hogy a járvány alatt a foglalkoztatási szolgálatok mennyire tudták segíteni a regiszterbe belépő álláskeresők munkába állását, illetve megfelelő jövedelempótlást nyújtott-e az álláskeresési járadék az állás nélkül maradók számára.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy mi történik a nyilvántartásba kerülő álláskeresőkkel a belépés utáni 40 hétben. Az elemzés elsősorban a járvány első hullámában (2020. március. 16. és június 2. között) belépőkre fókuszál. E csoport nyilvántartásba kerülést követő történetét vetettük össze a 2019 azonos időszakában belépőkkel.¹ Az 5.3.1. ábra a nyilvántartásba történő belépéstől 40 hétig követi nyomon a különböző időszakokban belépő álláskeresőket. Az ábrán a következő egymást kizáró státusokat különböztettünk meg: álláskeresési járadékot kap, nyugdíj előtti álláskeresési segítyt kap, bértámogatással foglalkoztatott, közfoglalkoztatásban dolgozik, képzésben vesz részt. Amennyiben átfedő státusok voltak, az előző felsorolásnak megfelelő hierarchia alapján a magasabb rendű státust fogadtuk el. Ezek – illetve az ábrán fel nem tüntetett, nagyon alacsony arányú speciális státusok – hiányában az illetőket támogatás nélkül nyilvántartottnak tekintjük, a regiszterből való távozás után pedig új státust kapnak.²

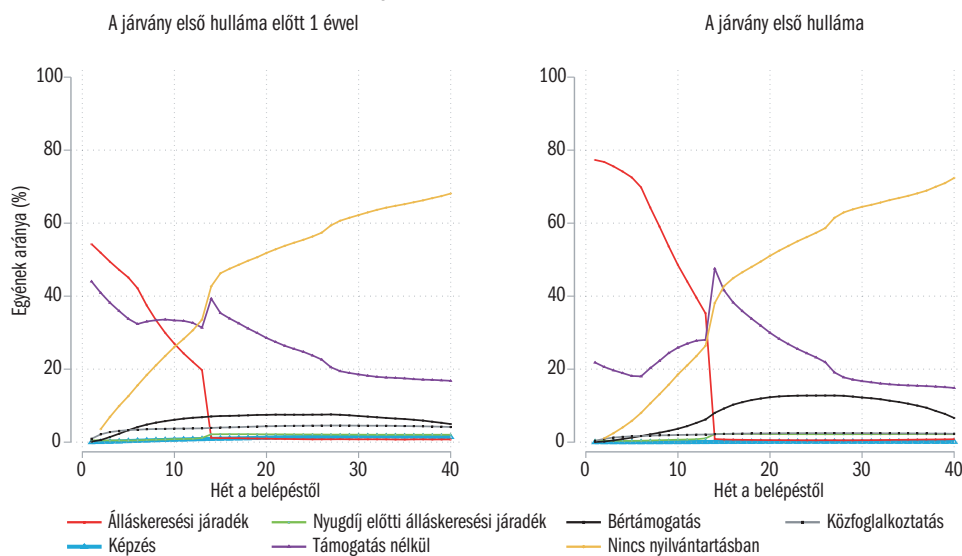
¹ Az ábrákat elkészítettük 2018-ra is, és azt találtuk, hogy az szinte teljesen egybevág a 2019-es mintázatokkal, így az átláthatóság kedvéért csak utóbbit tartottuk meg a tanulmányban.

² A hosszú bértámogatásban részesülőket is kiléptetik a nyilvántartásból, esetükben a bértámogatást mint megfigyelhető kimenetet szemléltetjük.

A járvány első hullámában – mivel zömmel az állásukat a pandémia miatt elvesztő, hosszabb munkatörténettel rendelkező emberek léptek be – a belépők szokásosnál jóval nagyobb hányada, mintegy 80 százaléka részesült álláskeresési járadékban, míg ez az arány a 2018. és 2019. tavaszi belépőknél csak

50–55 százalék volt. Miután azonban az álláskeresési járadék három hónapos időtartama lejár, a járvány első hullámában belépők között a 2018. és a 2019. évinél jóval nagyobb mértékben megugrott az ellátásban nem részesülő álláskeresők aránya. Ennek eredményeképpen a munkanélküliek szokásosnál jóval nagyon arányban maradtak huzamosabb ideig álláskeresési járadék és munkapiaci program nélkül. Az első hullámban belépők körében a három hónap lejártával körülbelül 30 ezer fővel ugrott meg az álláskeresési járadék és munkapiaci program nélkül nyilvántartottak száma, az ellátás nélkül maradók aránya a belépés után körülbelül 4–5 hónap után tért vissza a járvány előtt jellemző szintre.

5.3.1. ábra: A járvány első hullámában regiszterbe lépők követése a belépéstől számított 40 héten át

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

A pandémia által kialakuló munkapiaci sokk hatására a legtöbb európai ország változtatott a munkanélküli-ellátás rendszerén: a jogosultsági feltételek lazításán, a munkanélküliségi ellátás összegének emelésén vagy a járadék folyósítási idejének hosszabbításán keresztül (lásd az 5.1. alfejezetet). Magyarország nem módosította a munkanélküliségi ellátásokat, nem hosszabbította meg a munkanélküliségi járadék – már a járvány előtt is az EU országai között a legrövidebb – időtartamát, az ábra pedig arra utal, hogy a három hónapos időtartam nem volt elegendő a járvány miatt elvesztett munkajövedelem pótlására.

Az OECD- és EU-országok foglalkoztatási szolgálatai jellemzően a válság alatt jelentősen növelték az aktív eszközökre fordított pénzügyi forrásokat és a programok körét. (OECD, 2021). Az aktív munkapaci eszközök hazai szerepének pontosabb megítéléséhez megvizsgáltuk, hogy azok, akik a belépés után még legalább 14 héttel a nyilvántartásban vannak, milyen valószínűség-

gel kerülnek be valamelyik aktív eszközbe a következő három hónap során. Az 5.3.1. táblázat azt mutatja, hogy a járvány első hullámában nyilvántartásba kerülők az álláskeresőként eltöltött legalább három hónap után a járvány előtti évekhez képest kisebb arányban vettek részt aktív munkapiaci programokban: a 2018–2019-re évekre jellemző 37–40% helyett 30%-uk került a programok valamelyikébe. Ezen belül a közmunkába kerülők aránya a felére, 5%-ra esett, a képzések gyakorlatilag megszűntek, a vállalkozóvá válás támogatása is érdemben visszaesett. Egyedül a bérköltségtámogatásokba helyeztek el a szokásosnál több álláskeresőt.

5.3.1. táblázat: A járvány első hullámában belépők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása (százalék)

A belépés időpontja	Összes eszköz	Közmunka	Bértámogás	Képzés	Vállalkozóvá válás támogatása
2018. március 15. – június 2.	39,6	11,1	17,5	4,2	4,5
2019. március 15. – június 2.	37,0	9,5	16,6	3,8	5,7
Első hullám (2020. március 15. – június 2.)	29,9	5,1	22,0	0,3	1,8

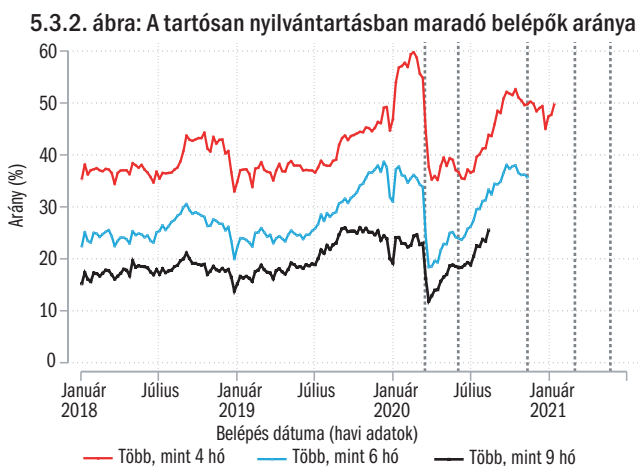
Megjegyzés: A nyilvántartott álláskeresők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása, feltéve, hogy legalább három hónapja szerepelnek a nyilvántartásban. Forrás: *ITM NFSz* regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

A bértámogatások közül a legnagyobb növekmény az „Út a munkaerőpiacra” nevű bértámogatási programban volt,³ amely elsődlegesen az alacsonyabb iskolai végzettségű, 25 év feletti regisztrált álláskeresőket foglalkoztató vállalatoknak nyújt maximum 100 százalékos támogatást. Annak ellenére, hogy a program elsősorban az alacsony végzettségűeket hivatott segíteni, a járvány első hullámában sokkal jellemzőbbé vált, hogy középfokú vagy magas (ilyen is volt) végzettségű egyének kerültek be a programba. A 2020 tavaszán belépőket az egy évvel korábbiakkal összevetve, azt találtuk, hogy az „Út a munkaerőpiacra” bértámogatási programban résztvevőkön belül a képzetlenek aránya 14 százalékponttal csökkent, míg a szakképzetteké 9 százalékponttal, az általános képzetteké 5 százalékponttal nőtt. A rendelkezésre álló adatok alapján nem tudjuk megítélni azt, hogy ez azért alakult így, mert az érintett cégek korábban is képzett embereket szertettek volna (kedvezményesen) alkalmazni, csak erre nem volt elég jelentkező, vagy a hivatalok számára volt adott a lehetőség, hogy legalább a könnyebben álláshoz juttatható új és a szokásosnál magasabb képzettségű belépőket tudják támogatni.

Az 5.3.1. ábra alapján az első hullámban belépők 40 hét után hasonló arányban hagyták el a regisztrert, mint a korábbi évek hasonló időszakában belépők, de az első négy hónapban a járulékból nagyobb arányban részesülő 2020-as belépők között lassabb kilépést tapasztalunk. A hosszú távú munkanélküliség növekedése (lásd a 2.7. alfejezetet) első látásra ellentmond a fentieknek. Az ellentmondás azonban feloldható: az igazán súlyosan érintett belépő csoportot nem azok jelentik, akik az első hullámban veszítették állásukat, hanem azok,

³ „Út a munkaerőpiacra”, GINOP 5.1.1-15-2015-00001 munkaerőpiaci program.

akik az első hullámot megelőző három hónapban. Ezt a jelenséget az 5.3.2. ábra szemlélteti, amelyen azt ábrázoljuk, hogy egy adott időpontban belépő népesség mekkora része marad legalább négy, hat, illetve kilenc hónapig a regiszterben. Mint látható, a legalább négy vagy hat hónapig bent maradók aránya az első hullámban belépők között valóban nem magasabb annál, mint az az év ezen részében korábban is jellemző volt. A járványt közvetlen megelőző hónapokban csatlakozók kilépési esélyei azonban drasztikusan csökkentek.

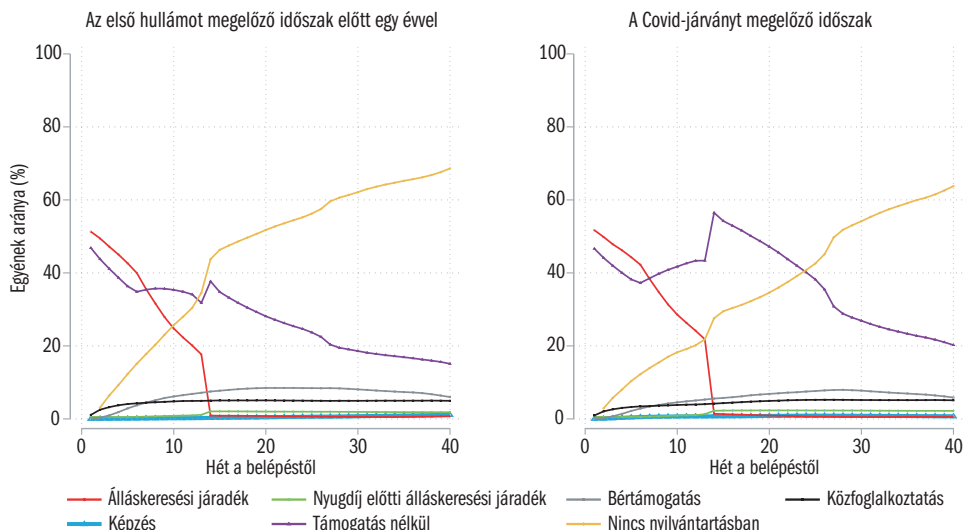
Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Emellett az első hullám idején belépők szokásosnál kedvezőbb összetétele is szerepet játszik, amit a kilépési rátákra futtatott Cox-féle arányos kockázati regressziós modell (*proportional hazard modell*) segítségével teszteltünk. A modell alapján a várható kilépési arányok különbsége az évek között statisztikailag szignifikáns, ha a személyek időben változatlan tulajdonságaira, valamint arra is kontrollálunk, hogy jogosultak voltak-e járulékra. Tehát a 2020-ban belépők megváltozott összetételét – várhatóan a könnyebben munkát találó népesség került átlagosan a regiszterbe – figyelembe véve, az azonos tulajdonságú emberek némileg lassabb kilépésre számíthattak a járvány megjelenését követően.⁴

Az 5.3.3 ábra azt mutatja, hogy a járványt közvetlenül megelőző időszakban (2020. január 1. és 2020. március 15. között) a regiszterbe kerülők még rosszabbul jártak, mint a járvány első hullámában belépők, hiszen számukra az álláskeresési járadék a járvány első hullámában a lezárások idején ért véget, amikor a lezárások utáni hónapokhoz képest is jóval kisebb eséllyel találtak állást. Ennek megfelelően a válság idején belépőknél lassabban kerültek ki a nyilvántartásból, és magasabb arányban maradtak ellátás nélkül. Emellett az egyéb (foglalkoztatási szolgáltatók által nyújtott) aktív munkaerőpiaci programokban is kisebb arányban részesültek, mint a korábbi évek hasonló időszakában belépők (5.3.2. táblázat). Sőt az első hullámmal szemben a bértámogatás-támogatási programmal álláshoz jutók aránya is csökkent.

⁴ A kontrollált kockázati ráta: 0,9, és szignifikánsan alacsonyabb 1-nél.

5.3.3. ábra: Az új belépők követése a belépéstől számított 40 héten át (2020. január 1. – március 15.)

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

5.3.2. táblázat: A 2020. január 1. és 2020. március 15. között nyilvántartásba belépők aktív munkapiaci programokban való részvétele

A belépés időpontja	Összes eszköz	Közmunka	Bértámogatás	Képzés	Vállalkozóvá válás támogatása
2018. március 15. – június 2.	43,2	13,5	18,6	4,5	4,4
2019. március 15. – június 2.	38,1	11,1	18,2	1,8	5,7
Első hullám (2020. március 15. – június 2.)	28,0	8,8	13,4	1,7	3,3

Megjegyzés: A nyilvántartott álláskeresők munkapiaci programokban való részvétel szerinti megoszlása a belépés utáni hat hónapban feltéve, hogy legalább három hónapja szerepelnek a nyilvántartásban.

Forrás: ITM NFSz regisztrált álláskeresőket tartalmazó nyilvántartása.

Összefoglalva: a válság első hullámában belépő népesség az eltérő összetételt is figyelembe véve a korábbi évekhez viszonyítva rosszabb eséllyel hagyta el a nyilvántartást, és különösen megnőtt a nyilvántartásban ragadás esélye a járvány előtt munkanélkülivé válók számára. Az álláskeresési járadék időtartama azonban nem növekedett, és az aktív eszközökben való részvétel esélye még csökkent is a járvány előtti évekhez viszonyítva, így a járvány előtt és alatt belépők jóval nagyobb arányban maradtak huzamosabb ideig álláskeresési járadék és aktív eszköz nélkül.

Hivatkozás

OECD (2021): [Active labour market policy measures to mitigate the rise in \(long-term\) unemployment](#) – A summary of country responses to the OECD-EC questionnaire.